

Secció I - Comunitat Autònoma Illes Balears

1.- Disposicions generals

CONSELLERIA D'EDUCACIÓ I CULTURA

Núm. 9568

Continuació del Decret 66/2001 de 4 de maig publicat en el B.O.I.B. núm. 57 de 12 de maig de 2001.

ANNEX AL DECRET 66/2001, DE 4 DE MAIG

CURRÍCULUM DE L'ETAPA D'EDUCACIÓ INFANTIL

El currículum de l'etapa d'educació infantil consta de tres àrees: Identitat i autonomia personals, Medi físic i social i Comunicació i representació. Cada una de les àrees prioritza els continguts actitudinals i va acompanyada d'una introducció específica. Pel que fa als criteris d'avaluació i les orientacions metodològiques, cal destacar que són globals per a les tres àrees.

IDENTITAT I AUTONOMIA PERSONALS

1. INTRODUCCIÓ

Quan es parla d'identitat i autonomia es fa referència al coneixement, valoració i control que els infants van adquirint d'ells mateixos i a la capacitat per emprar els recursos personals de què disposen en cada moment. En aquest procés seran rellevants, el coneixement i l'exploració del propi cos, la comprovació de les seves possibilitats i limitacions, el difícil procés de diferenciació dels altres i la progressiva independència respecte dels adults.

Els continguts educatius d'aquesta àrea no es poden treballar separatament de les altres àrees. Es fa imprescindible un enfocament global i significatiu de les situacions d'ensenyament-aprenentatge.

Els aspectes més rellevants que es treballen en aquesta àrea són:

El nin es coneix i coneix els altres a través del propi cos

L'infant es coneix a través del propi cos, amb l'exploració dels moviments corporals i del coneixement dels límits de les pròpies accions. La seguretat i coordinació en els moviments l'ajudaran a aconseguir la confiança i seguretat necessàries. Uns espais i equipaments adequats permetran que aquesta exploració es pugui anar enriquint sense forçar postures, deixant temps perquè l'infant pugui provar moviments diferents i experimentar riscos adequats a les seves possibilitats. Progressivament l'infant anirà adquirint un major control i seguretat en els moviments i postures, com també un control espaciotemporal fonamental en el procés de construcció de la imatge corporal.

La identitat corporal fa referència a la consciència que l'infant té del seu propi jo a través del seu cos. Un cos funcional i instrumental, el cos real, que està sotmès a unes lleis de maduració neurològiques i biològiques en la seva evolució, una evolució que, per altra banda, només es pot donar en un marc de relació, un cos que madura i es relaciona amb el seu entorn, i que, a través d'aquesta relació, va creant la seva imatge al llarg de la seva evolució.

Aquesta evolució es dona en dos grans moments de l'etapa 0-6 anys: l'etapa presimbòlica (0-2) i l'etapa simbòlica (2-6). En l'etapa presimbòlica la presència de l'adult és necessària perquè l'infant pugui prendre consciència d'ell mateix. L'infant és reforçat en les seves sensacions i percepcions mitjançant la intervenció de l'adult, que és qui facilita a l'infant totes les sensacions propiociatives i la identificació de l'emoció a partir del reconeixement. L'alternança entre la presència i l'absència de l'adult permet que es vagi produint el procés de separació i progressiva consciència d'una identitat corporal diferenciada. Una presència que cada vegada serà menys necessària, en la mesura que l'infant es va apropant a la capacitat simbòlica. En aquesta progressiva construcció de la identitat s'inclouen també els continguts referits a la identitat sexual i de gènere.

La construcció d'una imatge positiva d'ell mateix

En la construcció de la pròpia identitat intervenen, entre altres factors, els sentiments de competència, seguretat i autoestima.

L'infant necessita poder expressar les seves idees, les seves opinions i els seus sentiments, perquè vagi madurant la seva personalitat i per crear una imatge positiva d'ell mateix. L'infant, per altra part, ha d'arribar a conèixer les seves possibilitats i limitacions, tant físiques com personals, per anar desenvolupant

una autoimatge ajustada i afavorir el creixement personal. L'adult ha de reconèixer les competències individuals, els interessos i necessitats de cada nin o nina per retornar-li, a l'infant, una imatge de persona competent i capaç.

Per altra part, la identitat representa la continuïtat entre el present i l'experiència passada. Així la identitat es construeix per mitjà de la confrontació entre passat i present, experiència i significat. Ajudar l'infant a reelaborar la seva història personal, és una manera de fer-lo conscient de qui és.

El procés de diferenciació dels altres

La pròpia imatge es construeix també a partir de les imatges que les altres persones tenen de nosaltres, l'autoimatge es va fent a partir de les experiències positives i negatives i de les expectatives dels altres cap a nosaltres. Aquestes expectatives es transmeten i creen un bon ambient d'acceptació de les diferències individuals. Si aquestes experiències són positives, l'autoestima creix i també la pròpia seguretat.

La construcció de la identitat és, per tant, un procés paral·lel a la construcció de pertinença, en tant que conèixer-se implica saber-se part d'uns col·lectius o grups, i actuar en conseqüència, segons els sentiments i les normes de relació del grup. En tot això resideix la possibilitat d'actuar constructivament amb els altres, de sentir-se part integrant d'un grup. La interacció amb els adults i la forma en què aquests recullen les iniciatives dels infants facilita el desenvolupament dels recursos d'acció i de relació.

En la relació entre el jo i l'altre i entre el jo i el món extern, el nin i la nina proven les seves estratègies cognitives, afectives i de relació, responsables del desenvolupament harmònic. En aquest sentit, l'infant s'ha de poder trobar en situacions diferents, per això serà important diversificar les estratègies organitzatives i les situacions educatives. Una de les estratègies didàctiques més significatives pel treball de la identitat és el joc simbòlic, ja que en el joc l'infant assumeix per uns instants una identitat distinta a la seva. Sens dubte, jugar a ser un altre comporta una capacitat de descentrament important. Posar-se en el lloc d'un altre implica entendre'l i assumir les seves característiques per enriquir així la pròpia identitat.

El treball de la identitat comporta a més de reconèixer-se, ell mateix, reconèixer la identitat dels altres. Això implica també reconèixer sentiments dels altres, comuns i diferenciats, i l'existència de necessitats satisfetes pels altres. En aquests primers anys de vida, l'infant ha d'aprendre a respectar i valorar les diferents identitats personals, físiques i culturals dels companys, d'aquesta manera s'afavoreix l'educació de valors fonamentals per a la convivència en un món cada vegada més heterogeni i multicultural. Per altra part, estimar la nostra identitat cultural com a grup no és incompatible amb ser obert o universalista. Es tracta, per tant, de viure la diversitat com una experiència enriquidora.

De la dependència a l'autonomia

L'autonomia personal condueix a una major diferenciació dels altres i a un augment progressiu de la independència respecte dels adults. En la vida quotidiana, es refereix al creixement personal i social dels infants tant en relació amb els altres, com en la independència i seguretat davant de les accions diàries.

L'autonomia és el dret i la facultat de governar-se, ell mateix. És un dret irrenunciable i, per tant, tothom ha de tenir la facultat de poder-la exercir. L'infant ha de poder decidir, participar i actuar autònomament segons el grau de maduresa. Es tracta de fomentar l'autonomia, entesa com un procés de progressiva independència del medi, tant física com mental, social i ètica. No es pot, però, deslligar l'autonomia de la responsabilitat. Així l'infant ha d'aprendre a responsabilitzar-se de les seves decisions i accions autònomes.

L'infant inicia l'aprenentatge de l'autoregulació de la conducta tant en les necessitats bàsiques de la vida quotidiana com en la planificació i avaluació de les tasques que es realitzin. Pel que fa la vida social en el grup, això implica tant la progressiva incorporació i assimilació de les primeres normes socials de regulació del comportament com l'actitud positiva i l'acceptació del que cada infant sap i pot fer, com també dels seus errors.

Aquest procés que va de la dependència fins a l'autonomia requereix un clima de seguretat que en aquests primers anys ha de propiciar fonamentalment l'adult a partir de l'atenció i respecte per l'infant. La qualitat dels gests, les mirades, la verbalització de les accions són actuacions de l'adult fonamentals per transmetre a l'infant més petit aquesta actitud d'escolta i respecte. Per altra part, el fet que l'adult confii en les capacitats dels infants i els doni la possibilitat de fer i decidir, ajuda els infants a esdevenir més autònoms.

L'infant ha de trobar en el centre d'educació infantil un marc de referència que contribueixi a la seva seguretat, una regularitat en l'organització del temps que l'ajudi a preveure i anticipar cada moment, una organització de l'espai que l'ajudi a l'exploració autònoma i a la superació progressiva de nous reptes, com també un clima de relacions socials en què les pautes i normes de convivència siguin clares.

2. OBJECTIUS GENERALS

L'ensenyament de l'àrea d'Identitat i autonomia personal en l'etapa d'educació infantil té com a objectiu desenvolupar en els alumnes i les alumnes les capacitats següents:

1. Tenir una imatge ajustada i positiva d'ell mateix, identificant les seves característiques i qualitats personals.
2. Identificar progressivament les pròpies possibilitats i limitacions, valorar-les adequadament, i actuar d'acord amb aquestes.
3. Tenir una actitud de respecte envers les característiques i qualitats de les altres persones i començar a valorar-les, sense actituds de discriminació en relació amb el sexe o a qualsevol altre tret diferenciador.
4. Descobrir i utilitzar les pròpies possibilitats motrius, sensitives i expressives, adequades a les diverses activitats que empenen en la seva vida quotidiana.
5. Regular el to, la postura i el moviment en relació amb el propi cos, els objectes, l'espai, el temps i els altres en el joc i en les diferents formes de representació, com també en l'expressió de sentiments i emocions.
6. Identificar els propis sentiments, emocions i necessitats, i comunicar-los als altres, i també identificar i respectar els dels altres.
7. Tenir iniciativa, planificar la pròpia acció per resoldre tasques; acceptar els petits límits i manifestar una actitud que tendeixi a superar les dificultats que es plantegen, cercant en els altres la col·laboració necessària.
8. Tenir una actitud de participació, consens i responsabilitat dins la vida del grup.
9. Progressar en l'adquisició dels gests i actituds necessaris per adaptar-se al nostre entorn social i cultural com els hàbits relacionats amb el benestar i la seguretat personal, la higiene i l'enfortiment de la salut.
10. Progressar en l'adquisició d'hàbits d'organització del treball com també en la comprovació dels aprenentatges que es van fent.

3. BLOCS DE CONTINGUTS

Els continguts d'aquesta àrea s'organitzen entorn de la identitat i l'autonomia. S'agrupen en un primer bloc els referits a la construcció de la pròpia identitat i a la identitat de l'altre, i en un segon bloc els continguts relacionats amb la consecució de l'autonomia a tots els nivells: física, intel·lectual, social i ètica. Aquests blocs amb els seus subapartats són unitats que per elles mateixes no tenen una significació aïllada, formen part d'un conjunt i estan en interrelació i en connexió amb les altres àrees de coneixement.

L'ordre en la presentació tampoc no pressuposa una seqüència temporal, ja que en aquesta etapa educativa els continguts s'han d'adequar al procés maduratiu individual i original de cada infant, que no es fa necessàriament sempre d'una forma lineal i progressiva.

Des de la perspectiva de l'educació integral el desenvolupament d'actituds esdevé fonamental, com també l'aprenentatge d'estratègies que permetin aprendre a aprendre, per això es presenten en primer lloc els continguts actitudinals seguits dels procedimentals i finalment els conceptuals.

Els blocs queden definits de la següent manera:

Bloc 1. Identitat

1. La pròpia identitat. Es fa referència al procés de construcció d'una imatge positiva i ajustada d'un mateix, relacionat amb el treball corporal, la seguretat i confiança en les pròpies possibilitats i en la manifestació dels sentiments i emocions.

2. La identitat de l'altre. Aquest bloc es refereix al reconeixement de la pròpia individualitat i al procés de diferenciacions progressives en relació amb els altres i el món, ja que la pròpia imatge es construeix també a partir de les imatges que ens retornen els altres.

Bloc 2. Autonomia

Aquest bloc es refereix a fomentar la progressiva independència dels infants respecte dels adults tant físicament com mental, social i ètica.

CONTINGUTS ACTITUDINALS

Bloc 1.a La pròpia identitat

1. Confiança i seguretat en les pròpies possibilitats.
2. Iniciativa en l'acció i per aprendre habilitats noves.
3. Esforç per vèncer les dificultats.
4. Interès i satisfacció davant el descobriment de respostes genuïnes.
5. Gust per l'activitat sensoriomotora viscuda individualment i en situacions compartides.
6. Reconeixement i contenció davant dels límits.
7. Serenitat i autoprotecció davant situacions de perill, por i/o dolor.
8. Estima i satisfacció per la quietud i el repòs en contrast amb l'activitat motriu forta.
9. Reconeixement de la pròpia identitat física, personal i cultural.
10. Acceptació d'ajuda i protecció dels altres en situació de malaltia i accidents.

Bloc 1.b. La identitat de l'altre

1. Acceptació i valoració de les diferents identitats sexuals.
2. Apreciació i reconeixement dels sentiments i emocions dels altres.
3. Acceptació positiva de les diferents identitats personals, físiques i culturals dels companys.
4. Actitud d'escolta, d'ajuda i col·laboració vers els altres.

Bloc 2. Autonomia

1. Autonomia física.
 - Cura de la higiene personal.
 - Iniciativa i autonomia en les tasques diàries.
 - Sensibilitat per un entorn agradable.
2. Autonomia intel·lectual.
 - Valoració del treball ben fet, reconeixement dels errors i acceptació de les correccions per millorar les pròpies accions.
 - Interès pels aprenentatges i reptes nous.
3. Autonomia social i ètica.
 - Acceptació de les propostes i normes establertes en el grup.
 - Actitud d'ajut, col·laboració i cooperació, coordinant els propis interessos amb els dels altres.
 - Responsabilitat i participació en les tasques del grup.
 - Actitud de consens per aconseguir el benestar col·lectiu.
 - Acceptació de la crítica, l'alabança i mostres de suport.
 - Acceptació crítica i raonada davant les propostes dels companys i adults.
 - Disposició per compartir espais i objectes amb els altres companys.

CONTINGUTS PROCEDIMENTALS

Bloc 1a. La pròpia identitat

1. Manifestació i comprensió progressiva dels sentiments, les emocions, les vivències, les preferències i els interessos.
2. Regulació del to, la postura i el moviment a les característiques de l'objecte i de l'altre, de l'acció i de la situació.
3. Exploració espacial i de relació amb altres persones i altres objectes envers l'adquisició de la pròpia lateralitat.
4. Associació dels canvis físics propis (augment de talla, pes...) i del desenvolupament d'habilitats (retallar, control d'esfínters...) amb el transcurs temporal.
5. Autoregulació de les regles que regeixen el joc físic i ajustament a normes bàsiques.
6. Exploració i identificació de les sensacions i percepcions que us transmeten els diferents estímuls ambientals: tàctils, sonors, olfactivs, gustatius, visuals.
7. Identificació de la història personal en relació amb la vida familiar i social i amb les experiències més significatives.
8. Manifestació de seguretat en les activitats motores.
9. Exploració dels moviments corporals espontanis experimentant els límits de les pròpies accions.

Bloc 1b. La identitat de l'altre

1. Descobriments dels recursos personals i socials en situacions diverses: gran i petit grup, joc, treball...
2. Simulació de rols i estats d'ànim diversos en situacions de joc.
3. Manifestació de les pròpies preferències, vivències i opinions enfront de la dels altres.
4. Regulació progressiva de la pròpia conducta, segons els altres: demanant, donant, explicant...

Bloc 2. Autonomia

1. Autonomia física.
 - Identificació i regulació dels gests necessaris per adaptar-se al nostre entorn sociocultural (son, higiene, control d'esfínters, menjar...).

- Hàbits relacionats amb l'alimentació, la higiene corporal, el descans, cura de l'entorn.
- Discriminació de comportaments adequats i inadequats per a la salut corporal.
- Superació de temors i desitjos desbordats.

2. Autonomia intel·lectual.

- Presa de decisions de l'acció.
- Anticipació i planificació de la pròpia acció i de les tasques que s'han de fer.
- Comprensió dels objectius i les tasques que es proposen.
- Hàbits relacionats amb l'organització, constància, atenció i capacitat d'esforç en la pròpia activitat.
- Identificació dels errors i planificació d'accions per superar-los.
- Percepció i anàlisi de la informació rebuda: gràfica, visual, oral, escrita...
- Comprovació dels aprenentatges que es van fer i les dificultats trobades.
- Identificació i reconeixement de realitat i fantasia.

3. Autonomia social i ètica.

- Implicació en la resolució dels conflictes col·lectius, tant en les relacions personals com del grup, aprofitant les possibilitats d'iniciativa i afirmació personal que ho possibilitin.
- Avaluació en grup de les tasques compartides.
- Autoregulació en la interacció amb els altres: comunicació, negociació, pactes.

CONTINGUTS CONCEPTUALS

Bloc 1a. La pròpia identitat

1. El cos i la pròpia imatge.
2. Les sensacions i les percepcions del propi cos.
3. Els sentiments i les emocions pròpies.
4. Les postures del cos i els moviments en l'espai i en el temps.

Bloc 1b. La identitat de l'altre

1. El cos de l'altre.
2. Les sensacions i les percepcions de les altres persones.
3. Els sentiments i les emocions de les altres persones.
4. Les característiques d'altres cultures, ètnies, tradicions...

Bloc 2. Autonomia

1. L'autonomia.
2. La salut i cura d'un mateix.
3. Les normes elementals de relació i de convivència.

MEDI FÍSIC I SOCIAL

1. INTRODUCCIÓ

Aquesta àrea fa referència a l'ampliació progressiva de l'experiència infantil i a la construcció d'un coneixement sobre el medi físic i social cada cop més complet. Aquest coneixement implica, a més d'una determinada representació del món, l'existència de sentiments de pertinença, respecte, interès i valoració de tots els elements que la integren.

L'objecte d'aquesta àrea és facilitar el descobriment, el coneixement i la comprensió de l'entorn, és a dir d'allò que configura la realitat dels infants (elements, espais, situacions, condicions i relacions que formen part del seu context) a partir de la seva percepció i experiència. El medi engloba aquest entorn proper de l'infant i l'amplia amb altres àmbits, que malgrat la seva possible llunyania física i temporal, es troben estretament lligats als interessos i vivències dels infants, ja que els tenen a l'abast, a través dels mitjans de comunicació i tecnològics (no es pot oblidar el paper protagonista que aquests tenen dins la societat) i desperten la seva curiositat i el desig d'aprendre.

El medi ha de ser considerat com un tot, en què els aspectes físics i socials interactuen contínuament i hi existeix una relació de mútua dependència, la qual cosa fa inadequat un enfocament aïllat de qualsevol d'aquests aspectes. La perspectiva globalitzadora que suposa l'estudi dels modes de vida que es donen en ambients diferents s'enriqueix quan s'aprofundeix en alguns aspectes que copsen l'interès i la curiositat de l'infant.

Els diferents sistemes o organitzacions de què forma part l'infant constitueixen el vehicle adequat per accedir a l'anàlisi del propi medi. Així els infants van construint la seva pròpia identitat individual, al temps que es perceben ells mateixos com a membres de diverses organitzacions socials, amb

funcions diferents segons el grup de què es tracti. La vivència individual i de grup s'enriqueix amb la diversitat de les persones que el conformen. Un dels trets propis de les Illes Balears, avui, és la convivència de diferents cultures la qual cosa implica incidir en els valors de respecte, solidaritat... dins el marc del coneixement i l'estimació de la cultura pròpia de les Illes Balears.

L'enfocament de l'àrea ve determinat per la comprensió i l'actuació a partir de les característiques de les Illes Balears. Un factor diferencial principal és la insularitat i la singularitat de cada illa, que es manifesta amb la varietat i originalitat biogeogràfica, trets culturals, costums i estils de vida, recorregut històric, evolució socioeconòmica...; altres factors són la limitació del sòl, de l'aigua i dels recursos naturals en general. Aquests aspectes impliquen i determinen l'aprenentatge d'unes actituds i estratègies d'actuació encaminades a conèixer i millorar la relació de les persones amb l'entorn.

És un objectiu de l'educació infantil desenvolupar capacitats per actuar amb autonomia, confiança i seguretat en els sistemes socials més propers, coneixent i utilitzant les normes que permeten conviure-hi, així com contribuir al seu establiment a partir de la reflexió i la discussió. En el si dels grups als quals pertany, aprèn a valorar els avantatges i les limitacions de la vida en grup, també aprèn a col·laborar amb altres, a ajudar i a demanar ajuda, i a complir les obligacions que es desprenen del repartiment de tasques de la vida quotidiana.

L'educador ha de propiciar experiències on tinguin cabuda les relacions amb nins i nines del mateix grup i d'altres aules i amb altres adults. La realització conjunta d'activitats amb la presència de pares i mares i altres mestres o professionals de diferents àmbits, per ensenyar-los algun procediment concret (semar, fer un pastís, tallers, etc.) representa una valuosa experiència que fa possible les interaccions dels infants amb el medi social, enriqueix el seu procés de socialització i facilita sentir-se membres del grup participant-hi activament.

El descobriment del medi implica una actuació de la persona, en què posa en joc procediments d'observació, d'exploració, de recollida de dades i d'informació i formulació de metes. Aquests procediments els permeten d'anar coneixent i participant en el seu medi, adonar-se dels canvis que s'hi esdevenen i contrastar els resultats de les seves accions.

En aquest enfocament, anomenat actiu, es fa necessari aclarir que el terme "activitat" no s'utilitza com a sinònim de moviment o acció externa observable, sinó per indicar que els alumnes assimilen la seva acció i en fan una representació mental.

És en aquest procés on la intervenció educativa ha d'ajudar els més petits a fixar la seva atenció en els aspectes rellevants a retenir dades significatives, establir relacions, descriure, comunicar allò que observen en el medi, i anar desenvolupant actituds que hi estiguin relacionades.

El professorat ha de tenir en compte les característiques psicoevolutives dels infants de zero a sis anys, per oferir-los l'oportunitat d'elaborar i reconstruir les seves concepcions. Així, és necessari tenir present que, per comprendre la realitat en aquestes edats, els infants recorren freqüentment a interpretacions artificialistes (tot ha estat creat per les persones), animistes (tot té vida i intencionalitat) i egocèntriques (pensar i actuar sentint-se a ell mateix com el centre en què convergeix l'actuació pròpia o la dels altres).

L'educació infantil és una etapa on els aprenentatges es produeixen a un ritme molt ràpid. En concret en el desenvolupament de l'autonomia i de les relacions socials és molt notòria la diferència d'un nounat a un infant a final del primer cicle o de l'etapa. En aquest període s'inclouen dos estadis del desenvolupament cognitiu dels infants: el sensoriomotor i el preoperacional, cosa que determina la necessitat de l'acció, la manipulació i l'experimentació com a eines per al desenvolupament. També significa tenir present que, malgrat la incapacitat de formar vertaders conceptes, sí que poden establir representacions a partir de les vivències amb l'ajut dels llenguatges. Com més riques, relacionades, parlades i representades siguin les vivències, més conformaran el coneixement.

En el medi social és important fomentar actituds de participació, col·laboració, de respecte i de valoració crítica de les normes i les lleis que regixen la vida en grup. En el medi físic es posa l'accent en les actituds de cura, valoració, respecte i actuació a favor de l'entorn i dels elements que el configuren.

La construcció del coneixement és un procés lent, que requereix que cada passa sigui enllaçada amb allò que ja coneix i amb les seves experiències prèvies, atès que en la mesura que els infants les assimilen i ordenen, amplien la seva concepció del món i d'ells mateixos.

Finalment no s'ha d'oblidar que l'educació infantil ha de tenir un caràcter preventiu i compensador de desigualtats per raons de sexe, econòmiques, socials, físiques, i això obliga els equips docents a dissenyar línies d'actuació en aquest sentit.

Per garantir un pas adequat de l'educació infantil a l'educació primària és imprescindible que es doni una estreta coordinació i un respecte a les característiques de cadascuna de les etapes. Aquesta coordinació no implica la supeditació de l'educació infantil a la primària, sinó la necessitat d'assegurar els mecanismes d'enllaç de manera que la transició tenguí elements de continuïtat i, alhora, que els necessaris elements de canvi i diferenciació.

2. OBJECTIUS GENERALS

L'ensenyament de l'àrea de Medi físic i social a l'etapa d'educació infantil té com a objectiu desenvolupar en els alumnes i les alumnes les capacitats següents:

1. Participar en els diferents grups amb què es relaciona (família, classe, amics i amigues, escola, barri, ciutat o poble...) en el decurs de les diverses activitats, prenent progressivament en consideració els altres.
2. Identificar la diversitat de relacions que manté amb els altres, i conèixer les normes i modes de comportament social dels grups als quals pertany.
3. Observar i experimentar directament l'organització dels grups socials més propers a l'alumnat (assemblees, torn de paraula, votacions, debats...).
4. Identificar alguns elements que integren el seu entorn sociocultural i les seves funcions emprant la denominació correcta: serveis, carrers, places, edificis singulars.
5. Reconèixer la feina d'algunes de les persones del seu entorn, i establir-hi vincles adequats de relació.
6. Orientar-se i actuar autònomament en els espais quotidians, utilitzant de forma adequada termes bàsics relatius a l'organització del temps i l'espai, en relació amb les seves vivències periòdiques i habituals.
7. Valorar alguns trets culturals propis de les Illes Balears: manifestacions artístiques, festes, tradicions...
8. Identificar els objectes del seu entorn, les seves qualitats físiques i sensorials i les seves funcions i utilitats.
9. Observar els canvis i les transformacions mitjançant l'experimentació i manipulació d'elements de l'entorn immediat.
10. Mostrar interès i curiositat envers la comprensió del medi físic i social: formular preguntes, interpretacions i opinions pròpies sobre alguns esdeveniments rellevants que s'hi produeixen.
11. Estimular el respecte i l'interès pels elements i objectes del marc natural i social.
12. Valorar la importància del medi natural i de la seva qualitat per a la vida humana, i manifestar actituds de respecte i conservació envers aquest.
13. Establir algunes relacions entre els diversos components d'un ecosistema, valorar-les i assolir hàbits que afavoreixin el manteniment de l'equilibri, tals com reciclar, consumir racionalment, no embrutar...
14. Prendre consciència que vivim en unes illes on els recursos són limitats (energia, aigua, sòl...).
15. Establir algunes relacions entre les característiques del medi físic i les formes de vida que s'hi estableixen.
16. Potenciar actuacions a favor de l'entorn més proper en la mesura de les seves possibilitats.

3. BLOCS DE CONTINGUTS

L'organització dels continguts d'aquesta àrea respon a diferents àmbits d'experiència dels infants vers l'entorn, però aquest fet no ha de significar una segmentació de les propostes educatives. La relació de l'infant amb el medi implica abordar-lo des de la interrelació de diferents elements que el conformen. Partim de la base que els sistemes socioculturals i els sistemes naturals interactuen de forma dinàmica i configuren la realitat com un tot complex i indiferenciat.

Des de la perspectiva de l'educació de la persona, el desenvolupament d'actituds esdevé prioritari, com també l'aprenentatge d'estratègies que permetin aprendre a aprendre, per això es presenten en primer lloc els continguts actitudinals seguits dels procedimentals i finalment, els conceptuals.

Els blocs queden definits de la següent manera:

Bloc 1. Les persones en el seu entorn social i cultural

Es fa referència a la relació dels infants amb els elements que conformen els sistemes socioculturals, com també a les relacions entre aquests, com a eina de construcció de la pròpia identitat, al mateix temps que l'infant es percep com a membre de grups diversos, i estableix canals fluïts i equilibrats de relació interpersonal.

Bloc 2. Els objectes.

Es fa referència a la relació dels infants amb els objectes presents a l'entorn proper, com a primer contacte i alhora com a instruments d'apropament a l'entorn tant sociocultural com físic i natural.

Bloc 3. Entorn físic i natural

Es fa referència a la importància de la relació dels infants amb els elements que conformen els sistemes naturals, i a la interrelació entre aquests i les formes d'organització humana, a partir de la valoració del medi natural amb actituds de curiositat i respecte, com també de l'adquisició d'hàbits de conservació.

CONTINGUTS ACTITUDINALS

Bloc 1. Les persones en el seu entorn social i cultural

1. Interès a participar en la vida familiar i escolar i per assumir petites responsabilitats i complir-les, amb actituds d'afecte, iniciativa, disponibilitat i col·laboració.
2. Interès per conèixer i participar en algunes formes d'organització social de la seva comunitat.
3. Interès per conèixer les característiques del propi entorn.
4. Actitud de respecte i cura cap a l'entorn
5. Iniciativa per actuar a favor de l'entorn
6. Col·laboració i participació en les diferents activitats organitzades tant en la família, com en l'escola o comunitat, mostrant plaer en les activitats col·lectives.
7. Actitud solidària i de compartir amb els altres les seves observacions, experimentacions, vivències i els objectes personals i col·lectius.
8. Respects a l'actuació segons les normes que regeixen la convivència.
9. Defensa dels propis drets i opinions amb actitud de respecte cap a les opinions diferents.
10. Interès per resoldre les situacions conflictives de forma cada cop més autònoma, sol·licitant ajuda a les persones adultes si és necessari.
11. Interès per manifestar sentiments i compartir-los mantenint una relació afectiva.
12. Respects davant la diversitat de les persones, segons les seves característiques, l'ètnia, professions, edats, sexe...
13. Respects, cura i estimació dels espais on es desenvolupa l'activitat familiar, escolar i social.
14. Prudència davant situacions que poden resultar perilloses.
15. Interès per conèixer manifestacions i esdeveniments del seu entorn.
16. Participació en algunes manifestacions culturals i tradicionals del seu barri, poble, ciutat o illa.
17. Valoració de les actuacions adequades per tenir i mantenir un entorn net i no degradat.

Bloc 2. Els objectes

1. Actitud positiva per compartir els objectes del seu entorn familiar i escolar amb els altres, valorant-ne l'ús adequat.
2. Respects i cura dels objectes propis i col·lectius, fent-ne un ús racional.
3. Curiositat davant els objectes, interès per explorar-los i per cercar-los nous usos i funcions.
4. Precaució davant situacions de perill, valorant els factors de risc d'accident en la manipulació d'objectes i evitant situacions perilloses.

Bloc 3. Entorn físic i natural

1. Valoració positiva i respecte per la diversitat de les persones, característiques personals, raça, lloc on viuen, llengua, sexe...
2. Valoració de la necessitat que existeixi una relació equilibrada entre els animals, les plantes i les persones.
3. Curiositat, respecte i atenció als animals i les plantes com a primeres actituds per a la conservació del medi natural.
4. Sensibilització i valoració de les conseqüències més perceptibles que tenen les intervencions de les persones dins el medi natural (paisatgístiques, espècies protegides...).
5. Assumpció de responsabilitat i realització d'encàrrecs relacionats amb l'atenció d'animals i plantes i de l'ús racional de l'energia i els recursos.
6. Plaer per l'activitat a l'aire lliure i la natura.
7. Sensibilització envers la bellesa de la natura.

CONTINGUTS PROCEDIMENTALS

Bloc 1. Les persones en el seu entorn social i cultural

1. Utilització de diverses estratègies per extreure noves informacions: observació, manipulació, exploració de fonts diverses.
2. Identificació i establiment de relacions entre els diferents coneixements.
3. Utilització dels nous coneixements per modificar les pròpies actuacions.

4. Anticipació dels efectes de les pròpies accions.

5. Reconeixement d'un mateix com a membre d'un grup al qual pertany: família, classe, escola..., identificant el lloc que ocupa en la seva família, com també les relacions de parentiu entre els seus membres.

6. Identificació dels membres dels grups als quals pertany, descrivint aspectes relacionats amb la seva ocupació, treball o funcions.

7. Reconeixement dels vincles que els uneixen amb altres persones: amics, veïnats, adults del seu entorn proper...

8. Acceptació de les normes com a eina necessària per a la convivència i com a mesura de resolució de conflictes de relació social (a l'escola, a la família, normes de circulació viària, utilització dels serveis...).

9. Participació en l'establiment d'algunes normes per resoldre problemes del grup.

10. Orientació en els espais habituals, ús correcte de les seves dependències i autonomia en els recorreguts més freqüents.

11. Observació i exploració de l'entorn sociocultural més immediat: carrer, barri on viu, lloc on es troba l'escola, el poble o ciutat i els elements que hi trobam (parcs, jardins, bústies, llum, contenidors...).

12. Realització progressivament autònoma de rutines familiars i escolars habituals i quotidianes i la seva anticipació.

13. Percepció de les modificacions i les alteracions d'objectes i persones en els seus espais habituals, pel pas del temps i per la influència del temps atmosfèric.

14. Realització de forma progressiva tasques familiars i escolars o encàrrecs senzills.

15. Consideració dels costums i trets culturals propis de la comunitat a la qual pertany i de la seva pròpia illa.

16. Observació i atenció a fets, esdeveniments i manifestacions de l'entorn del qual l'infant en forma part o d'aquells que es relacionen a través dels mitjans de comunicació (TV, premsa, mitjans informàtics...).

17. Contribució a la consecució i al manteniment d'ambients nets, saludables i no contaminants.

Bloc 2. Els objectes

1. Exploració dels objectes a través dels sentits i de les accions.

2. Producció de reaccions, canvis i transformacions, actuant sobre aquestes i observant-ne els resultats.

3. Anticipació dels efectes de les pròpies accions i de les accions dels altres sobre els objectes.

4. Utilització i manipulació d'objectes diversos de forma convencional, no convencional, original i creativa.

5. Identificació de les sensacions i les emocions que es produeixen i s'experimenten en relació amb els objectes.

6. Elaboració d'objectes senzills a partir de la transformació d'elements quotidians d'acord amb els propis interessos a fi d'observar-ne els resultats obtinguts.

7. Observació i classificació dels objectes segons les seves característiques, l'ús que se'n fa i la ubicació que tenen en la vida quotidiana.

8. Establiment d'estratègies d'utilització dels objectes que estimulin la col·laboració i la cooperació amb els altres, amb l'ajut de l'adult.

9. Utilització racional dels objectes a fi de reduir-ne el consum, participant en la classificació selectiva perquè siguin reciclats.

Bloc 3. Entorn físic i natural

1. Observació espontània, suggerida o sistemàtica per descobrir característiques i comportaments d'algunes plantes i animals del seu entorn.

2. Observació de sistemes de nutrició, reproducció i locomoció d'alguns d'aquests éssers vius com també d'alguns hàbitats i de les seves condicions.

3. Identificació de les relacions que es donen entre els animals, les plantes i les persones i els recursos naturals d'alguns hàbitats propers.

4. Observació dels canvis que es produeixen en la natura establint relacions amb el pas del temps, el clima o per l'evolució del cicle vital dels éssers vius.

5. Observació i descobriment de diversos elements que conformen el paisatge.

6. Identificació de les necessitats d'alguns animals o plantes de l'entorn, per poder-ne tenir cura.

7. Contribució a l'estalvi d'aigua i d'altres recursos naturals (energia, paper...) tenint present que són recursos limitats.

8. Contribució a la consecució i al manteniment d'ambients nets, saludables i no contaminats, tractant amb cura i respecte tots els elements de l'entorn.

9. Exploració i coneixement de paisatges que són naturals i aquells que són fruit de l'acció humana (conreus, granges...).

10. Diferenciació d'animals propers i llunyans.

11. Comprensió i reproducció d'alguns refranys, contes o rondalles de la nostra cultura que tenen relació amb animals, plantes, el pas del temps o altres elements naturals.

CONTINGUTS CONCEPTUALS

Bloc 1. Les persones en el seu entorn social i cultural

- Principals grups socials dels quals un és membre: família, escola, poble, barri o ciutat.

2. Hàbitats relacionats amb els grups familiars i escolars.

3. Primeres vivències del temps: les activitats quotidianes i les formes socials del temps (dies de la setmana, estacions, dates rellevants...).

4. La comunitat i l'entorn sociocultural:

- Característiques més significatives del seu entorn social (trets singulars del seu barri, ciutat o poble, carrer...).

- Costums, tradicions, festes populars i manifestacions culturals pròpies.

5. La vida dins la comunitat: serveis, institucions, mitjans de comunicació i espais d'oci.

Bloc 2. Els objectes

1. Diferents tipus d'objectes naturals i elaborats del seu entorn més proper; (objectes habituals, estris, aparells, màquines, ordinadors, televisió, vídeo, etc.) i les seves característiques.

2. Funcions i utilització dels objectes quotidians per les persones.

Bloc 3. Entorn físic i natural

1. Els éssers vius: animals i plantes del propi entorn:

- Característiques generals (diferents tipus, semblances i diferències).

- Animals i plantes en diferents medis: propers i llunyans, d'interès per als infants.

- Diferents tipus de paisatge natural.

- Animals i plantes del propi entorn.

- Canvis (evolució, cicle vital...) que es donen en els éssers vius en el decurs del seu desenvolupament.

2. Relacions entre els animals, les plantes, les persones, i els recursos naturals:

- Relació d'interdependència i d'equilibri (conservació del medi, repoblació...).

- Relació d'utilitat (companyia, alimentació...).

- El paper de les persones en els canvis, la recuperació i la conservació del medi natural.

ÀREA DE COMUNICACIÓ I REPRESENTACIÓ

1. INTRODUCCIÓ

Quan es parla de comunicació i representació fàcilment es confon amb la llengua. Si s'analiza el significat d'aquesta àrea, es poden presentar les següents preguntes:

- Quins mitjans d'expressió i comunicació són els que ha de desenvolupar l'alumnat per adaptar-se al món actual.

- Què és el que avui crea la relació entre les persones i els permet expressar els seus pensaments, emocions, vivències... i també permet conèixer el seu entorn i els altres.

- Quin paper té la comunicació i la representació en el desenvolupament personal.

L'infant viu immers dins un món en què les imatges, la música, el moviment, la publicitat, l'estímulen contínuament, però aquest món de percepcions no esdevé per ell mateix aprenentatge.

L'infant s'enfronta a una realitat exterior que observa, identifica, classifica i ordena. Al mateix temps afronta una realitat interior que abraça tot el que sent, imagina o somnia. Aquestes realitats s'interrelacionen íntimament: la realitat pot ser modificada pels propis sentiments i emocions, i aquests sentiments responen a les vivències i percepcions del món que l'envolta. Les formes de comunicació i representació són eines de relació amb la realitat que ens ajuden a conèixer-la, interpretar-la, a comprendre-la... Quan aquesta relació esdevé interacció permet reestructurar el propi desenvolupament. El cicle es completa quan podem intervenir en la realitat de forma crítica, autònoma i solidària.

El centre d'educació infantil és un lloc on s'amplien i diversifiquen les experiències dels infants, com també les formes de representació que han anat elaborant en les seves vivències, accedint a nous vehicles d'expressió i comunicació. S'hi fomenten adquisicions i s'hi potencien intercanvis comunicatius amb els companys i amb els adults. Així els infants van dotant les seves comunicacions amb continguts cada vegada més elaborats, i adquireixen actituds, destreses i conceptes que afavoriran expressions cada vegada més complexes i afinades d'un mateix, de les seves necessitats, sentiments, vivències, coneixements,

etc. D'aquesta manera s'estimula no solament l'accés a representacions de la realitat, sinó també l'expressió d'aquesta realitat de forma original, imaginativa i creativa, a través de vehicles diversos.

L'escola ha de potenciar les capacitats de l'infant, tant les relacionades amb la recepció i la interpretació de missatges com les adreçades a emetre'ls o a produir-los. La complexitat de la realitat obliga a plantejar-se la globalitat de les propostes educatives. El llenguatge oral, l'escrit, artístic, matemàtic..., mai no es presenten aïllats, sinó que cadascun d'aquests s'enriqueix dels altres, i la comunicació i la representació es manifesta com un tot. És per tot això que es presenten els continguts de forma conjunta.

Les diferents formes de representació permeten experimentar, conceptualitzar i comunicar manifestacions concretes de l'entorn, conèixer i interpretar la cultura, i comunicar el contingut de l'experiència personal de la manera específica que cada una d'aquestes pot oferir.

L'adquisició de nous codis i formes expressives, com també l'aprenentatge del seu ús en diferents contexts i situacions enriqueixen les possibilitats comunicatives amb els altres. En el pla intel·lectual, les representacions possibiliten a l'infant distanciar-se de situacions immediates i anticipar-se a situacions noves, augmentant considerablement la seva capacitat d'organitzar el món que l'envolta.

Els llenguatges permeten, al llarg de l'etapa infantil, en un procés de reelaboració individual, la regulació dels intercanvis comunicatius i l'estructuració de la realitat, configurant, al mateix temps, el desenvolupament de la seva estructura cognoscitiva.

El desenvolupament dels llenguatges es realitza en un context interactiu on adults i infants l'empren al mateix temps que realitzen activitats quotidianes habituals i proposen situacions educatives concretes.

El llenguatge corporal és el mitjà pel qual l'ésser humà expressa sensacions, emocions, sentiments, pensaments i desitjos amb el seu cos.

La primera comunicació del nadó amb l'adult que l'atén, la realitza amb el seu cos. És per mitjà dels seus gests i dels seus moviments que l'adult pot percebre i interpretar les sensacions i els desitjos de l'infant i donar resposta a les seves demandes. S'inicia, així, una relació corporal i afectiva que serà la base de tota relació i comunicació posterior.

L'ús d'aquest llenguatge en situacions d'intercanvi generarà el desig de comunicar-se, l'interès per altres formes d'expressió, la seguretat de ser comprès i ser capaç de comprendre, que són indispensables per al desenvolupament dels altres llenguatges, més complexos i convencionals.

Per mitjà del joc simbòlic, de l'expressió dramàtica i corporal mostra les seves emocions i tensions, el seu coneixement del món i de les persones, la seva percepció de la realitat. Aquestes manifestacions expressives són un instrument de relació, comunicació i intercanvi.

La comunicació oral és l'eix de la vida social, comuna a totes les cultures. Els infants abans d'arribar a dir paraules, ja han explorat el món dels sons, que han sentit i emès. Abans de poder parlar, l'infant ja ha mantingut converses amb la mare i altres persones properes, amb els adults. Abans dels significats, arriben els tons, la cadència, la melodia de les paraules, les pauses, és a dir, tots aquells elements paraverbals que acompanyen la nostra parla quotidiana.

El llenguatge oral i gestual és el més emprat en les primeres edats. Sovint té un paper poc important dins les propostes educatives. En el marc globalitzador de l'educació infantil, el llenguatge oral esdevé una eina imprescindible per al desenvolupament dels individus i del grup, per la seva importància en les relacions amb els altres, en el seu paper estructurador del pensament i en el seu paper autoregulador.

Sobre la base de les primeres formes de comunicació, s'anirà estimulant, per mitjà d'interaccions diverses, l'accés a les primeres paraules i al llenguatge parlat progressivament convencional.

La vida quotidiana proporciona als infants oportunitats d'estar en contacte amb la llengua escrita i de conèixer, per transmissió social, la varietat d'usos en el sistema de la llengua. La iniciació als codis de la lectura i l'escriptura adquireix un valor diferent al que se li ha atribuït tradicionalment, ja que deixa de ser l'eix entorn del qual giren les activitats d'ensenyament-aprenentatge i esdevé una meta supeditada a d'altres que ara són més importants: la motivació d'adquirir els nous codis, l'accés a les seves característiques diferencials, la comprensió i la valoració de la seva utilitat funcional, etc.

L'ensenyament sistemàtic de la llengua escrita no constitueix un objectiu de l'educació infantil; no obstant això, no ha d'impedir el tractament d'aquest sistema ni la resposta als interrogants que sens dubte plantejaran els infants, sempre des d'un enfocament significatiu.

La plàstica és una forma de representació a través de la qual els infants expressen allò que van coneixent del seu entorn i també el que passa en el seu món interior.

Des d'aquesta perspectiva, la creació és un procés de construcció en què les coses noves que apareixen tenen el suport en les anteriors conquestes de l'aprenentatge. L'experiència, en tota l'activitat plàstica, comporta la capacitat de buscar i descobrir noves respostes. Allò que enriqueix l'infant, en la seva capacitat creativa, no és només l'obra final sinó tot el procés d'elaboració.

L'educació musical en aquesta etapa proposa fer-se ressò de l'interès que els infants tenen pel so i per la música, per tal de desenvolupar les capacitats expressives i creatives; la sensibilitat envers la música, i la capacitat per escoltar-la, entendre-la i per practicar-la com a instrument de comunicació. La música com a mitjà d'expressió i com a sistema de representació possibilita la seva projecció educativa i formativa quan respon a la curiositat i a l'interès per conèixer; quan afavoreix contextos i repertoris de cançons, quan dóna cabuda a l'entusiasme que tenen els infants per l'ús dels instruments, quan respecta i potencia la vitalitat innata a través del moviment corporal.

Les matemàtiques són una forma d'expressió que ens permet interpretar la realitat que ens envolta: configurar les característiques dels objectes, situar-los en l'espai i en el temps, utilitzar els números, comptar objectes, fer càlculs aritmètics i raonaments numèrics són aspectes que formen part de la vida diària.

L'infant, des que neix, i a partir de les seves necessitats i les experiències, construeix a poc a poc els conceptes matemàtics mitjançant un procés de representació mental de la realitat que cobra sentit en la interacció que estableix amb els adults i companys que donen un contingut social i cultural a les seves accions.

La interacció amb l'adult i amb els companys el portarà a observar i reconsiderar les pròpies accions per poder ajustar la verbalització dels seus pensaments, i comprendre les diferents visions d'una mateixa realitat que poden tenir les persones.

2. OBJECTIUS GENERALS

L'ensenyament de l'àrea de comunicació i representació a l'etapa d'educació infantil té com a objectiu desenvolupar en els alumnes i les alumnes les capacitats següents:

1. Utilitzar les diverses formes d'expressió i representació per tal de comunicar sentiments, desitjos, experiències i idees del món real o imaginari, ajustant-se, progressivament, als diferents contextos i situacions de comunicació habituals i als diferents interlocutors.
2. Conèixer, respectar i estimar la cultura pròpia de les Illes Balears. Respectar i valorar altres cultures.
3. Valorar la comunicació com a eina de relació entre les persones, facilitant actituds de comprensió i respecte.
4. Comprendre les intencions i els missatges dels altres per enriquir les seves possibilitats comunicatives.
5. Comprendre i produir textos orals a partir dels models de tradició cultural.
6. Interessar-se pel llenguatge escrit i valorar-lo com un instrument d'informació, comunicació i plaer.
7. Llegir, interpretar i produir imatges com una forma de comunicació i plaer, descobrint i identificant els elements bàsics del seu llenguatge.
8. Interessar-se i valorar les produccions plàstiques pròpies i les dels seus companys.
9. Interessar-se i apreciar les manifestacions artístiques de l'entorn i donar-los un significat que l'aproximi a la comprensió del món cultural al qual pertany.
10. Diversificar i enriquir les seves capacitats expressives i comunicatives, utilitzant tècniques i recursos bàsics de les diferents formes d'expressió i representació, per tal d'augmentar les possibilitats comunicatives.
11. Utilitzar les normes que regeixen els intercanvis lingüístics i els senyals paralingüístics en diferents situacions de comunicació per tal de reforçar el significat dels seus missatges i atribuir sentit a aquells que rep.
12. Utilitzar el llenguatge matemàtic per a la comprensió de la realitat, establint una relació interactiva com a font d'aprenentatge.

3. BLOCS DE CONTINGUTS

Els continguts es presenten en tres grans blocs, que es plantegen des de la perspectiva de la comunicació i representació com a eines de comprensió i de relació amb la realitat. Aquests blocs inclouen el llenguatge verbal, plàstic, musical, corporal i matemàtic, de forma globalitzada, ja que en qualsevol situació educativa, mai no es presenta aïlladament cap llenguatge.

Si es parteix de la concepció de l'aprenentatge com un procés de creixement personal, el desenvolupament d'actituds esdevé necessari, com també l'aprenentatge d'estratègies que permetin aprendre a aprendre. Per això es presenten en primer lloc els continguts actitudinals, seguits dels procedimentals i finalment els conceptuals.

Els blocs queden definits de la següent manera:

Bloc 1. El llenguatge com a mitjà d'expressió, comunicació i interpretació de sentiments, emocions i necessitats i com a mitjà d'informació i plaer.

Es fa referència al valor comunicatiu dels diferents llenguatges, la seva interrelació amb la vida quotidiana i la seva funció com a eina d'aprenentatge i desenvolupament.

Bloc 2. Les manifestacions culturals a la nostra comunitat: elements tradicionals, la cultura de la societat actual i la cultura d'arreu del món.

Es refereix a la cultura com a valor de la comunitat i com a eina de desenvolupament personal. S'entén la cultura de les Illes Balears com la interrelació dels aspectes tradicionals, l'evolució cultural de la societat i l'aprenentatge que possibilita la cultura d'arreu del món.

Bloc 3. Tècniques, eines, materials i altres recursos dels diferents llenguatges.

Són els aspectes que ajudaran al desenvolupament d'aprenentatges bàsics i a assolir l'objectiu de comunicar-se cada cop millor.

CONTINGUTS ACTITUDINALS

Bloc 1. El llenguatge com a mitjà d'expressió, comunicació i interpretació de sentiments, emocions i necessitats i com a mitjà d'informació i plaer.

1. Reconeixement i valoració dels diversos llenguatges com a instruments per expressar i comunicar necessitats, sentiments, idees, vivències pròpies i interessos, conèixer els dels altres i gaudir-los com a mitjans d'informació i fonts de plaer.

2. Confiança en si mateix i en les seves pròpies possibilitats expressives. Autovaloració positiva, consciència de les adquisicions i seguretat vers els nous aprenentatges.

3. Interès per comprendre la realitat que els envolta, establint una relació interactiva com a font d'aprenentatge.

4. Plaer pel joc comunicatiu. Iniciativa i interès per participar en situacions de comunicació diversa.

5. Gust, interès i respecte per les produccions pròpies i les dels altres, valorant-les com a font d'aprenentatge.

6. Apreciació de la utilitat dels diferents llenguatges per representar la realitat, modificar-la i resoldre els problemes que es presenten en la vida quotidiana.

7. Decisió i confiança en l'expressió creativa i espontània de la realitat interior.

8. Curiositat en relació amb les informacions que rep, partint del respecte als altres i a les normes i convencions socials.

9. Valoració de les possibilitats que ofereixen els diferents llenguatges: corporal, oral, plàstic, matemàtic, musical, escrit.

10. Reconeixement dels llenguatges com a eina de reflexió i comunicació de valors i normes a partir de la interacció amb els altres.

Bloc 2. Les manifestacions culturals a la nostra comunitat: elements tradicionals, la cultura de la societat actual i la cultura d'arreu del món.

1. Atenció, interès i valoració positiva envers les manifestacions culturals pròpies de les Illes Balears.

2. Respects i interès per conèixer i valorar altres cultures.

3. Atenció i plaer envers les manifestacions artístiques: audicions musicals, representacions teatrals, obres plàstiques, lectures literàries, exposicions diverses...

4. Actitud positiva envers la comprensió i producció de missatges en la llengua catalana, pròpia de les Illes Balears.

5. Respects i interès per conèixer altres llengües en contacte dins el marc de valoració de la diversitat cultural present en el context.

Bloc 3. Tècniques, eines, materials i altres recursos dels diferents llenguatges.

1. Interès i esforç per millorar i enriquir les pròpies produccions.

2. Interès per incorporar hàbits de treball en l'elaboració de produccions individuals i col·lectives (planificació, recerca d'informació, experimentació i ajustament).

3. Atenció en el procés d'elaboració de les produccions i valoració dels resultats obtinguts.

CONTINGUTS PROCEDIMENTALS

Bloc 1. El llenguatge com a mitjà d'expressió, comunicació i interpretació de sentiments, emocions i necessitats i com a mitjà d'informació i plaer.

1. Manifestació de necessitats, desitjos, vivències, idees, sentiments emprant els diferents llenguatges.

2. Comprensió de les intencions comunicatives dels altres en situacions de la vida quotidiana.

3. Ús dels llenguatges per fer conscients processos interiors i per desenvolupar-los: interioritzar informacions, estructurar opinions, resolució de conflictes, autoregulació de la conducta...

4. Participació activa en el joc: heurístic, simbòlic, psicomotriu, popular, reglat.

5. Resolució de problemes senzills de la vida quotidiana, amb l'ajut dels diferents llenguatges, utilitzant recursos matemàtics, plàstics, verbals, de representació escènica, etc.

6. Utilització dels diferents llenguatges per comprendre millor la realitat que ens envolta, com a eina de reflexió i interiorització de coneixements, per actuar de forma crítica i autònoma.

7. Atenció i comprensió de narracions, contes i altres tipus de text llegits per un adult o un company.

8. Expressió creativa i espontània de la realitat i la fantasia.

Bloc 2. Les manifestacions culturals a les Illes Balears: elements tradicionals, la cultura de la societat actual i la cultura d'arreu del món.

1. Interpretació d'obres, d'imatges i de representacions diverses, partint de les nostres vivències i com a font d'aprenentatge.

2. Comprensió i producció de textos orals senzills segons l'estructura formal pròpia (rimes, cançons, narracions, endevinalles, relats).

3. Utilització de textos orals i impresos de tradició popular (rondalles, cançons, dites, endevinalles...).

4. Interpretació i comprensió de textos provinents de la literatura infantil, llegits per un adult o company.

5. Reconeixement dels elements culturals com a font d'aprenentatge a partir de l'observació i recreació d'alguns elements i la incorporació en les pròpies produccions.

6. Participació activa en manifestacions artístiques: audicions, representacions, festes populars...

7. Identificació d'alguns elements característics d'altres cultures, en situacions contextualitzades.

Bloc 3. Tècniques, eines, materials i altres recursos dels diferents llenguatges.

1. Ús adequat de les formes socialment establertes per relacionar-se amb els altres.

2. Elaboració de frases senzilles de diferents tipus amb una pronunciació i estructuració clara i correcta.

3. Utilització de recursos de diferents llenguatges de forma combinada per tal de reforçar el significat dels missatges que es reben i es transmeten (senyals paralingüístics, imatges que acompanyen textos...).

4. Comprensió i producció de relats i d'imatges degudament seqüenciades.

5. Diferenciació entre les formes escrites i les altres formes d'expressió gràfica.

6. Utilització d'alguns coneixements convencionals de la llengua escrita de la nostra cultura (linialtat, orientació esquerra-dreta, posició del llibre, funció de les il·lustracions, posició i organització del paper...).

7. Identificació d'algunes paraules escrites molt significatives i contextualitzades.

8. Ús de tècniques i instruments propis de cada llenguatge.

9. Selecció de les tècniques, instruments i materials adients a la finalitat i a les característiques de la producció.

10. Utilització de tècniques, instruments i materials cada cop més precisos per millorar l'expressió.

11. Cura i ordre dels materials i instruments utilitzats.

12. Exploració i utilització d'instruments musicals i producció de sons i ritmes senzills.

13. Identificació i representació de la figura humana i diferenciació de les diverses parts i segments corporals.

14. Exploració i utilització de noves tecnologies (informàtica, audiovisuals...) com a eina de comunicació i representació.
15. Discriminació de les qualitats del so: durada, intensitat, to i timbre.
16. Participació en el joc dramàtic. Representació de situacions, personatges i històries senzilles.
17. Coordinació i control del cos: moviment, repòs, respiració, relaxació, tonicitat muscular i equilibri. Ajustament del propi moviment a l'espai i al moviment dels altres.
18. Manipulació, agrupació, comparació i ordenació d'objectes segons les seves propietats qualitatives i quantitatives.
19. Mesura del temps, espai i matèria mitjançant la unitat de referència elegida.
20. Exploració i experimentació de l'espai i dels objectes de l'entorn per descobrir els elements topològics que els configuren: punts, línies, superfícies i volums.
21. Reconeixement de forma visual i tàtil, de figures i cossos geomètrics senzills.
22. Utilització de nocions bàsiques per ubicar i ubicar-se a l'espai: orientació, organització i direccionalitat.
23. Utilització simultània dels recursos de diferents llenguatges per a la solució de problemes de la vida quotidiana.
24. Exploració i manipulació d'objectes i materials segons les seves característiques, propietats, relacions, ubicació en l'espai, continuïtat i discontinuïtat de la matèria, etc.
25. Descobriments i exploració del propi cos com a eina d'expressió i comunicació: el gest, la postura el moviment i la veu. Possibilitats sonores. Descobriments de ritmes interns. Representació plàstica. Dramatització.
26. Participació en el cant individualment i en grup, seguint el ritme i la melodia i respectant les indicacions gestuals que el modulen. Participació en danses senzilles.
27. Utilització de procediments matemàtics en la resolució de situacions quotidianes: comparacions, ordenacions, agrupaments, classificacions, seriacions, comptatge, aplicació d'operacions senzilles (afegir, llevar, repartir).
28. Coneixença i utilització del nombre en el seu context social.
29. Utilització de la sèrie numèrica per comptar elements i objectes de la realitat.

CONTINGUTS CONCEPTUALS

Bloc 1. El llenguatge com a mitjà d'expressió, comunicació i interpretació de sentiments, emocions i necessitats i com a mitjà d'informació i plaer.

1. Diferents necessitats de comunicació i vocabulari corresponent.
2. Diferents situacions comunicatives en diferents contextos i amb intencionalitats i continguts diversos.
3. La llengua escrita com a mitjà de comunicació, informació i plaer.
4. El llenguatge artístic com a mitjà d'expressió, representació i interpretació de sentiments, emocions i vivències reals o imaginàries.
5. El llenguatge corporal i gestual com a mitjà de comunicació de situacions de plaer, angoixa, ràbia...
6. Funcionalitat del llenguatge matemàtic en la vida quotidiana.
7. El joc com a font de plaer, relació i aprenentatge

Bloc 2. Les manifestacions culturals a les Illes Balears: elements tradicionals, la cultura de la societat actual i la cultura d'arreu del món.

1. Textos orals de tradició cultural: cançons, endevinalles, contes, gloses, poesies, dites populars, embarbussaments...
2. Materials impresos: contes, endevinalles, programes de festes, anuncis, cartells, receptes de cuina...
3. Literatura infantil amb diferents suports: llibres, pel·lícules, vídeos, CD, cintes casset, CD-ROM.
4. La presència de les arts plàstiques a l'entorn.
5. Obres musicals i teatrals: cançons i danses populars, audicions, teatre, mim, titelles...

Bloc 3. Tècniques, eines, materials, instruments i altres recursos dels diferents llenguatges.

1. Llenguatge afectiu: to de veu, inflexions, intencions.
2. Normes socials que regeixen l'intercanvi lingüístic: esperar torn...
3. El vocabulari com a riquesa lingüística.
4. Textos escrits: contes, grafitis, llibres, revistes, periòdics, còmics, cartells, etiquetes, anuncis, manuals d'instruccions...
5. Materials i tècniques específiques per a l'expressió plàstica.
6. Elements del llenguatge plàstic: forma, color, textura, material, llum, línia, fons, volum...

7. Diversitat d'obres plàstiques que es poden produir i que es troben presents a l'entorn: dibuix, pintura, escultura, arquitectura, fotografia, cinema, programes de TV, produccions informàtiques i les seves combinacions.

8. Propietats sonores del cos i dels objectes d'ús quotidià.

9. So i silenci. Qualitats del so: intensitat, durada, to i timbre.

10. La veu humana i els instruments musicals.

11. L'expressió corporal: la dramatització, la dansa, el joc simbòlic, el joc psicomotor...

12. Propietats i relacions dels objectes i col·leccions: color, forma, dimensió, textura, situació a l'espai.

13. Quantificadors bàsics. Aspectes cardinals i ordinals del nombre. La sèrie numèrica.

14. La mesura com a comparació de magnituds. Unitats de mesura naturals i arbitràries.

15. La mesura del temps a partir de rutines.

4. CRITERIS D'AVALUACIÓ

L'avaluació ha de ser global, contínua i processal. La finalitat de l'avaluació no és fer valoracions quantitatives del grau d'èxit o fracàs dels infants per informar les famílies o altres professionals, sinó que orienta sobre l'evolució diferenciada i particular de cada infant, informació que s'ha de contrastar amb la família per tal de compartir criteris d'actuació. L'observació és l'instrument indispensable per a l'avaluació en aquesta etapa educativa. Així el seguiment dels infants ha de basar-se en l'observació constant i sistematitzada dels processos de desenvolupament i aprenentatge de cada un dels nins i nines, per comprendre i valorar els canvis i els progressos més que les dificultats i les mancances. L'avaluació en tots els casos ha de servir per reconduir el procés i la relació educativa.

Els criteris d'avaluació que aquí es presenten fan referència als objectius generals que es pretenen assolir al final de l'etapa d'educació infantil. Són pautes orientatives ja que s'entén que l'avaluació ha d'anar guiada per uns criteris generals, que permetin seguir el procés de desenvolupament i aprenentatge dels infants. Aquests criteris generals no poden excloure l'adequació de l'avaluació a cada infant d'acord amb les seves característiques i necessitats.

1. L'infant controla progressivament el propi cos, les pròpies capacitats i limitacions, i es forma una imatge positiva d'un mateix.

S'entén que l'infant controla progressivament el propi cos i es va formant una imatge positiva d'ell mateix quan viu amb plaer l'activitat sensitivomotora viscuda individualment i en situacions compartides; quan manifesta seguretat en les seves capacitats motrius (pujar, davallar, caure...); quan li agrada provar habilitats i reptes nous, quan coneix els límits de les seves possibilitats i cerca mesures de seguretat o demana ajuda quan ho necessita; quan regula el to, la postura i el moviment en relació amb els altres, els objectes, l'espai i el temps; quan accepta els límits espaciotemporals que s'imposen (capacitat d'esperar...).

2. L'infant demostra progressiva autonomia en les activitats quotidianes, a partir de la incorporació d'hàbits i estratègies d'adaptació a les noves situacions o aprenentatges.

S'entén que l'infant és progressivament més autònom si pren iniciatives, si va utilitzant els propis recursos per a les situacions quotidianes, fins a arribar a una progressiva independència de l'adult en aquells contextos coneguts. L'autonomia s'ha d'entendre com una progressiva autoregulació de la conducta tant en les necessitats bàsiques de la vida quotidiana com en la planificació i avaluació de les tasques que es realitzin i pel que fa a la vida social en el grup.

Per tant, s'ha de valorar el grau d'iniciativa i autonomia de l'infant per satisfer necessitats bàsiques com el moment del menjar, de la higiene, de la son..., com també la capacitat de planificar la pròpia acció i organitzar el seu treball (planificar la feina, preveure els recursos necessaris per dur-la a terme...), la capacitat d'esforç i constància; la comprovació dels aprenentatges i avanços que va fent.

3. L'infant va adquirint una progressiva seguretat afectiva i emocional, desenvolupant les capacitats d'iniciativa, confiança en ell mateix i desig de superació.

L'infant va desenvolupant la seguretat en ell mateix i en els seus actes si pot expressar les seves idees i els seus sentiments, si no presenta inhibicions ni temors injustificats. Encara que sabem que no és un procés lineal si que cal observar si hi ha estancaments massa perllongats o regressions que costen de superar, si és capaç de manifestar les dificultats o desitjos, si es mostra alegre i participatiu, si expressa allò que li agrada o li molesta...

L'infant té interès per superar-se si accepta que l'aprenentatge és un procés en què l'error no és considerat negatiu, sinó un punt de partida per conèixer les dificultats. Cal observar si l'infant aborda l'aprenentatge amb seguretat, sense por als errors, acceptant-los i gaudint dels avenços en l'aprenentatge, si demostra iniciativa per afrontar nous reptes, per superar dificultats i resoldre problemes...

4. L'infant es relaciona positivament amb els altres, expressa els propis sentiments, interessos i punts de vista, tot harmonitzant-los amb els dels altres sempre amb actitud de respecte, d'ajuda i de col·laboració.

L'infant estableix vincles fluïts de relació amb els adults i amb els iguals, quan demostra interès per relacionar-s'hi i comunicar-s'hi, quan va augmentant la seva capacitat per respondre als sentiments d'afecte, quan respon de forma adequada a les provocacions i agressions dels altres, quan participa amb interès en activitats conjuntes desenvolupant actituds d'ajuda, participació i col·laboració, respectant les normes i els hàbits que regulen la convivència dins el grup, quan és conscient de la necessitat de repartir i d'assumir tasques i responsabilitats que el funcionament del grup requereix; quan mostra interès per ampliar progressivament l'àmbit de les relacions socials...

5. L'infant mostra una actitud de respecte envers les característiques i qualitats de les altres persones, respectant la seva diversitat personal, física i cultural, sense actituds de discriminació en relació amb el sexe o qualsevol altre tret diferenciador.

Això vol dir que l'infant es mostra sensible als sentiments, emocions i opinions diferents dels altres. En el procés de coneixement d'un mateix s'ha d'acceptar que cadascú és diferent i que cadascú ha d'afrontar les circumstàncies des de les seves característiques físiques, personals i culturals. Per altra part, el procés de construcció de la pròpia identitat és un procés paral·lel a la construcció de pertinença; per tant, l'infant ha d'anar desenvolupant sentiments de pertinença a un grup o col·lectiu. Per mitjà del joc simbòlic es podrà observar també la capacitat de l'infant per assumir identitats diferents i posar-se en el lloc de l'altre.

6. L'infant demostra interès i curiositat per conèixer i comprendre l'entorn físic i social, manifestant actituds de respecte i conservació.

S'entén per demostrar curiositat quan l'infant explora l'entorn (proper i llunyà) i les situacions noves amb atenció: observant, manipulant i experimentant de forma diversa i comunicant als altres les seves descobertes ja sigui de manera verbal com no verbal; quan té iniciativa per cercar solucions a partir de la reflexió, comparació i informació; quan es planteja preguntes i nous reptes; quan va incorporant hàbits envers la conservació del medi (com reduir el consum, reciclar, no tудар...); quan selecciona i utilitza els objectes i materials de manera adequada per resoldre les situacions que es plantegen; quan l'infant identifica els canvis en els objectes i elements de l'entorn que li permetran arribar a anticipar i poder preveure el resultat de les seves accions...

7. L'infant demostra atenció i plaer envers les manifestacions artístiques i culturals presents a l'entorn.

L'infant valora la cultura de l'entorn i en gaudeix quan mostra actituds de respecte i curiositat per conèixer els diferents elements que la conformen (festes, tradicions, obres literàries i plàstiques, exposicions diverses...) i té interès per participar-hi. De la mateixa manera demostra respecte i interès per conèixer alguns trets culturals característics d'altres cultures en contacte en situacions contextualitzades.

8. L'infant empra els diferents tipus de llenguatges per comunicar les pròpies idees, sentiments, experiències, desitjos... i com a mitjà d'informació i plaer.

D'aquesta manera l'infant progressa en la utilització dels diferents llenguatges si els utilitza de forma espontània, com a eines per relacionar-se amb els altres, per conèixer, interpretar i comprendre l'entorn, per expressar els propis sentiments i vivències; com a eina d'autoregulació i d'aprenentatge en les situacions de la vida quotidiana; en la capacitat d'adequar els diferents tipus de llenguatges en contextos diversos.

9. L'infant enriqueix la seva capacitat comunicativa emprant tècniques, eines, materials i altres recursos dels diferents llenguatges.

L'infant amplia la seva capacitat comunicativa i la fa cada cop més rica i precisa a partir de l'aprenentatge i utilització de tècniques i recursos progressivament més complexos; quan els adequa a les característiques de la situació comunicativa; quan mostra interès per conèixer i emprar noves tècniques, materials i instruments; quan valora les produccions pròpies (orals, escrites,

plàstiques, gràfiques...), i dels altres i mostra interès per millorar les pròpies quan té una actitud receptiva i per interpretar els diferents missatges que rep a través de diferents canals de comunicació...

5. ORIENTACIONS METODOLÒGIQUES

Enfocament globalitzador i aprenentatge significatiu

La metodologia pròpia en aquesta etapa és bàsicament globalitzadora. El principi de globalització implica que els infants aborden la realitat des de tots els àmbits, establint-hi múltiples relacions entre les coses noves i les que ja han après.

Es parla d'enfocament globalitzador des d'una perspectiva que té en compte les vivències i coneixements previs com a mitjans o instruments que permetran conèixer millor algun aspecte de la realitat, pel qual mostren interès, curiositat i/o per resoldre alguna situació problemàtica.

És tasca del docent conèixer els contextos sociofamiliars, investigar i decidir quins tipus d'interessos i inquietuds responen a les necessitats dels infants, quins els conduiran a afrontar nous problemes, la resolució dels quals comportarà una conquesta constructiva a més de generar nous interessos. L'actitud de l'educador és fonamental, s'ha de caracteritzar per l'entusiasme, per promoure experiències, la sensibilitat, l'afecte, la confiança i l'obertura a les aportacions dels infants i l'adequació de propostes encaminades a contribuir al coneixement i a provocar nous reptes. En definitiva, s'ha d'estar permanentment a l'escolta de l'infant per estimular-li el goig d'aprendre. Es tracta de propiciar un medi educatiu que afavoreixi el plaer de la recerca, de la sorpresa i descobriment, de les preguntes i de les hipòtesis.

Per altra part s'ha de cercar que els aprenentatges que es facin siguin funcionals, i això vol dir donar un sentit i una orientació als aprenentatges, al mateix temps que siguin un estímul per continuar aprenent. En aquest sentit, es tracta de generar processos d'autoregulació prenent consciència del que es va aprenent.

Es tracta també de fomentar l'activitat i la interacció dels infants amb l'entorn. L'infant com a agent del seu propi desenvolupament construeix el pensament per mitjà de la relació activa i directa sobre el medi. Fomentar l'activitat significa promoure tant aquelles activitats externes i observables com aquelles que generen processos interns d'acomodació, reconstrucció, associació...

S'han de poder oferir una gran varietat d'opcions i situacions educatives. Cada una de les situacions educatives (espontànies, suggerides, assistides, dirigides) té un valor pedagògic diferent i incideix en el desenvolupament i consolidació d'aprenentatges diversos. S'hi ha de donar cabuda a totes aquelles situacions i esdeveniments puntuals i ocasionals, significatius per als infants, que l'escola reconduïx integrant-les dins la seva planificació.

Es tracta també de cercar un equilibri entre la varietat i repetició d'experiències. Un aspecte que cal destacar en aquesta etapa és el valor que adquireixen la repetició de determinades experiències per a la consolidació de les habilitats ja adquirides i per a fomentar-ne d'altres.

L'ensenyament com a activitat compartida

La interacció entre les persones adultes i els propis companys serà una condició indispensable per al desenvolupament de l'infant.

L'escola, marc privilegiat de convivència amb altres infants, representa un espai on el grup esdevé eina d'aprenentatge. A partir de les relacions amb altres, dels estímuls, dels models o bé dels conflictes que sorgeixen tant afectivament com social o cognoscitiva cada persona va elaborant conceptes respecte a aquelles experiències viscudes. Els altres, des de la seva experiència diferent ens obliguen a ser conscients de la complexitat de la realitat, de l'existència de punts de vista diferents, de l'existència de realitats plurals.

Per fer realitat el fet d'aprendre a aprendre cal una determinada intervenció per part de l'ensenyant. Cal treballar tenint molt present que el grup classe està integrat per un conjunt de persones amb les seves peculiaritats, valors, interessos..., entre les quals es produeixen uns intercanvis i unes relacions que porten cap a l'educació de tots i cada un dels membres del grup, en tots i cada un dels aspectes que ens configuren com a persones.

Conviure en grup permet la riquesa d'aprendre dels altres, però també de la riquesa d'aprendre amb els altres. Per aprendre junts no basta estar junts, l'educador ha de possibilitar l'aprenentatge d'hàbits, estratègies i actituds que enriqueixin la relació amb els altres, a partir de la seguretat i acceptació d'un mateix.

L'adult ha de considerar la riquesa dels grups com a element d'aprenentatge i ha de possibilitar i fomentar diferents tipus d'agrupaments que enriquiran les experiències dels infants (gran grup, petit grup, per parelles, entre classes...).

Educar en la diversitat implica crear una escola per a tothom, adoptant un model de currículum prou ampli i reflexiu per tal de facilitar l'aprenentatge de tots els infants. Cal partir d'un mateix disseny bàsic, prou flexible per adequar les actuacions educatives a tots els infants.

Davant la diversitat de característiques individuals de l'alumnat i de les diferents necessitats que presenten, el professorat ha de diversificar les seves actuacions educatives, cal que adequi la seva intervenció als diferents nivells d'aprenentatge i desenvolupament. Amb la seva actitud ha de potenciar el desenvolupament i l'aprenentatge de tots els infants, oferint-los uns models i actituds que els serveixin de punt de referència en l'aprenentatge del respecte i les diferències individuals.

La intervenció educativa entesa com a diàleg permanent amb els infants implica una gran permeabilitat de l'educador/a, que ajusta la seva intervenció i la situació educativa segons els processos dels infants, i afavoreix nous reptes i nous aprenentatges. Els educadors així segmenten i dosifiquen la tasca, augmenten o disminueixen el nivell d'exigència o ajuda, donen major o menor protagonisme a l'infant a partir de les seves actuacions. D'aquesta manera el rol dels infants i de l'adult en la tasca educativa estan íntimament lligats. Les intervencions contingents o eficaces de l'adult són aquelles que es dirigeixen als aspectes de la tasca que l'infant encara no domina i que només pot realitzar amb l'ajuda de l'adult, això exigeix una avaluació contínua de les activitats dels infants.

L'escola com a espai de comunicació i relació

La participació i comunicació entre totes les persones implicades en la tasca educativa dels infants és un element clau per a la qualitat educativa. La comunicació, circularitat i reciprocitat dels diferents punts de vista permeten sortir de l'aïllament i afavorir una vertadera comunitat educativa basada en el diàleg i la coparticipació.

Resulta imprescindible fomentar una cultura col·laborativa entre els membres de l'equip docent, tutors, especialistes, equips externs, i sobretot amb els que estan en contacte diari en un mateix nivell i/o cicle, per tal de poder organitzar activitats conjuntes, connexes i coherents, compartir criteris, experiències i observacions, reflexionar en equip sobre aspectes pedagògics i educatius. Cal tenir en compte la necessitat d'establir canals de comunicació entre els dos cicles d'educació infantil i el primer cicle de primària.

Totes les persones que treballen en el centre estan implicades en el Projecte educatiu, així les relacions entre el personal docent i no docent, com cuiners, auxiliars educatius, personal de menjador, monitors d'activitats complementàries..., asseguraran que la relació amb els infants sigui coherent i unificaran criteris educatius en els diferents moments de la vida de l'infant.

La participació social de les famílies o del tutors legals és una exigència de la qualitat educativa. És clau establir una relació cordial i fluida entre escola i família, o tutors legals, una relació basada amb el diàleg i el respecte, amb el coneixement i l'acceptació de la diversitat de cada família, amb una actitud d'escolta, oberta i col·laboradora, que ens garantirà la seguretat, la confiança i la participació de les famílies amb l'escola. Cal establir canals diversos i funcionals perquè aquesta participació sigui real, pràctica i efectiva. Es fa necessari diversificar els mitjans de participació i informació formals i informals, orals i escrits, en grup o individuals..., perquè cada família es pugui sentir part activa de l'escola.

Cal establir relacions entre l'escola i l'entorn. Aquesta relació implica en primer lloc la capacitat de rebre els infants amb la diversitat d'experiències que aporten. L'escola haurà de ser, alhora, oberta i receptiva a tot allò que succeeix al seu entorn, facilitant que entri la realitat, incidint en l'exterior amb les seves aportacions i generant corrents d'intercanvis mutus amb altres institucions socioculturals del barri, del poble o de la comunitat.

Crear un clima de seguretat i confiança

Per a l'infant la incorporació en un centre d'educació infantil comporta un canvi en la seva vida, ja que passa d'un entorn conegut i reduït a un entorn social molt més ampli, on l'espai, els ritmes, les rutines, l'ordre, les normes, etc. són diferents. En aquest nou espai, els infants hi passen moltes hores de la seva vida, per tant, és un lloc on s'ha de sentir segur i estimat. És necessari crear un clima de seguretat física i afectiva, l'infant s'ha de sentir acollit, acompanyat, amb la

confiança que les seves necessitats seran ateses i que serà escoltat en la seva globalitat. S'haurà de vigilar especialment el període d'adaptació dels infants a l'escola, d'afavorir-ne la incorporació progressiva al centre i donar temps perquè es familiaritzin amb el centre i l'educador.

La relació individualitzada adult-infant, el to de veu i gests de l'educador/ a són fonamentals, especialment en els primers anys, per establir aquesta relació empàtica i de seguretat amb els infants.

Són necessàries també unes normes i pautes clares de relació, consensuades amb els més grans, com també un ordre espaciotemporal que ajudi l'infant a situar-se i a preveure el que vendrà.

Organització d'espais i materials

Una adequada organització de l'ambient, tenint en compte els espais i els recursos materials, serà fonamental per a la consecució de les intencions educatives. Els espais i materials en aquesta etapa educativa cobren una especial rellevància ja que ells mateixos són generadors d'experiències i aprenentatges.

Tots els espais del centre són espais educatius, cada espai promou i suggereix accions i aprenentatges diferents des de l'entrada, al pati, banys o menjadors, per tant, és fa necessària una reflexió col·legiada en què l'equip pensa i parla de com han de ser els espais per respondre als objectius i finalitats que es pretenen.

L'espai escolar ha de permetre als infants situar-s'hi, sentir-lo seu, a partir de les seves experiències i relacions amb persones i objectes. La distribució de l'espai ha de ser adequada a les diverses i canviants necessitats dels alumnes, fer possible el son i el repòs dels més petits, facilitar l'accés i l'ús autònom de l'espai als qui ja es desplacen i tenir present les característiques de cada grup d'edat i les seves necessitats (fisiològiques, de moviment, de relació, cognitives, expressives, afectives...). S'han de preveure llocs propis i d'ús comú per compartir, per estar sols o per jugar i relacionar-se amb els altres, espais per a activitats que requereixen una certa concentració i espais amplis que facilitin el moviment...

El docent ha de preveure les diferents situacions i decidir sobre els mitjans que les han de fer possibles, evitant organitzacions rígides i excessivament especialitzades.

La forma en què l'espai i els materials s'organitzen dins l'aula han d'ajudar a desenvolupar l'autonomia, per tot això és necessari tenir present la visibilitat, les condicions d'accessibilitat, i la diferenciació dels espais segons les necessitats i les inquietuds del grup.

L'escola ha de ser un lloc estimulador, on es transmetin uns models culturals de qualitat i que desperti la sensibilitat estètica dels infants.

Organització del temps

L'organització del temps dins el marc escolar, ens du a tenir en compte en primer lloc les necessitats fisiològiques dels més petits, que marcan el ritme de les activitats i les rutines a l'escola infantil. L'organització del temps contribuirà a estructurar l'activitat de l'infant i a la interiorització d'uns marcs de referència temporals.

Tots els moments són educatius, des del moment del canvi i la higiene, el moment del berenar, la conversa, el joc lliure... i, per tant, cada un d'aquests ha de ser dissenyat i organitzat de tal forma que esdevinguin moments rics de relació i d'aprenentatge per als infants.

La distribució del temps a l'escola s'ha de caracteritzar per la flexibilitat, per tal de garantir un respecte als ritmes individuals i per poder adaptar-se a l'evolució del grup.

La qualitat de les experiències educatives passa també per una organització temporal adequada, on els ritmes siguin tranquils, sense presses, amb temps suficient per sedimentar les experiències.

En l'organització temporal dels educadors s'han de preveure els moments següents: temps per al treball directe amb els infants, temps per a l'atenció a les famílies o tutors legals, temps per al treball en equip, temps per a la planificació i reflexió i temps per a la formació.

Activitat lúdica

És imprescindible destacar la importància del joc com l'activitat pròpia d'aquesta etapa. Forma part de la cultura pròpia dels infants i és fonamental per al creixement físic, intel·lectual i social de l'infant.

L'infant quan juga es comunica, es coneix a si mateix i coneix l'entorn, recrea el que ha vist i observat, desenvolupa noves habilitats i destreses, aprèn a compartir, a guanyar i perdre, adquireix hàbits i valors...

L'escola hauria de tenir en compte que el joc és indispensable i insubstituïble perquè forma part del mateix procés d'aprenentatge.

L'escola ha de preveure un temps, uns espais i uns materials específics per al joc: motriu, heurístic, simbòlic, de regles, de taula...

Avaluació i observació

S'entén per avaluació l'anàlisi del procés d'ensenyament-aprenentatge que permet verificar la coherència i el grau d'eficàcia amb què s'ha concretat cadascun dels seus passos. L'avaluació, per tant, està integrada en el procés educatiu, en forma part i constitueix un instrument d'acció pedagògica.

L'objectiu de l'avaluació és plantejar canvis de millora en el disseny de les situacions educatives i aconseguir una intervenció educativa més ajustada. L'avaluació ha de servir per tant, per canviar i millorar la pràctica educativa.

La finalitat de l'avaluació no és fer valoracions quantitatives del grau d'èxit o fracàs dels infants en la realització dels aprenentatges, per informar les famílies o altres professionals, sinó que orienta sobre l'evolució del procés d'ensenyament-aprenentatge. Allò que és més important és no emetre judicis, sinó plantejar hipòtesis, contrastar-les amb les altres persones que es relacionen amb l'infant, comprovar-les i modificar-les quan no responguin a l'evolució de l'infant. Per això cal anar molt en compte i no fer judicis i valoracions precipitades, aprofitar totes les possibilitats de canvi que hi hagi a l'abast sense etiquetar ni tancar, mostrar confiança en les seves possibilitats i posar en funcionament pautes adequades d'actuació.

L'avaluació serà global, contínua i formativa. L'avaluació inicial partirà de la informació procedent de les famílies, dels centres de què provenen i la que ens aportin els mateixos infants i no només com una recollida de dades del que ja saben.

L'observació és un instrument indispensable per a l'avaluació. El seguiment dels infants en l'etapa d'educació infantil ha de basar-se en l'observació continuada i sistematitzada dels processos dels infants. Per comprendre els processos de construcció del coneixement dels infants es fa necessari que l'observació sigui continuada en lloc de recollir informacions fragmentades i poc contextualitzades.

L'observació en aquest període s'hauria de dirigir preferentment cap a les estratègies cognitives i socioafectives que els infants entren per conèixer i resoldre les situacions, més que en l'anàlisi d'habilitats específiques.

Per altra part, la confrontació entre diferents observadors permet passar de la subjectivitat a la intersubjectivitat per millorar la qualitat de l'anàlisi i enriquir les interpretacions.

El disseny d'activitats d'aprenentatge i d'avaluació ha d'estar presidit per criteris i estratègies que garanteixin l'atenció de la diversitat i el respecte als diferents ritmes d'aprenentatge.

Els documents i observacions dels infants i de les experiències, recollits i arxivats de manera sistemàtica, es converteixen en instruments per a la reflexió compartida i el debat entre l'equip d'educadors. La documentació, per altra banda, permet la retroalimentació necessària per canviar i millorar la pràctica educativa.

— o —

Núm. 9569

Continuació del Decret 67/2001, de 4 de maig publicat en el B.O.I.B. núm. 57 de 12 de maig de 2001.

ANNEX AL DECRET 67/2001, DE 4 DE MAIG

EDUCACIÓ PRIMÀRIA CONEIXEMENT DEL MEDI NATURAL, SOCIAL I CULTURAL

1. INTRODUCCIÓ

L'àrea de Coneixement del medi, juntament amb les altres àrees té com a finalitat contribuir al desenvolupament integral de la persona, és a dir, preparar-la per conèixer i actuar en el món on viu, ajudar-la a planificar i construir el seu propi futur i adquirir uns valors que li permetin integrar-se d'una forma plena, cívica, responsable i solidària en la societat de la qual forma part.

En un nivell més concret, aquesta finalitat implica identificar-se amb el grup social de pertinença: sentir-se ciutadà de les Illes Balears, amb una llengua i cultura pròpies i amb uns valors universals de solidaritat, respecte i estima per les cultures diferents.

Assolir aquesta finalitat comporta adquirir les eines bàsiques: els coneixements, habilitats i actituds que permetin el desenvolupament de la capacitat de valoració crítica davant els diferents fets socials.

S'entén per «medi» el conjunt d'elements, successos, factors i processos de diversa índole que es produeixen a l'entorn de les persones i on, al mateix temps, la vida i l'acció de les persones tenen lloc i adquireixen una significació. Hi ha una interacció constant entre el medi i l'activitat humana: el medi és el lloc on transcorre la vida i es produeix l'activitat humana a la vegada que la condiciona i determina; però també el medi es veu afectat per l'acció de les persones.

El concepte «medi» comporta sempre un sentit vivencial; les relacions de les persones amb el seu entorn creen vincles afectius d'identificació amb el territori. L'escola ha d'actuar en sentit positiu, potenciant la creació d'aquests vincles. Per això és molt important incorporar les experiències de l'alumnat en el desenvolupament del currículum: partir de les experiències sensorials dels alumnes, i establir una seqüenciació que parteixi de l'entorn més immediat i proper per arribar a comprendre realitats més allunyades i abstractes tant en l'espai com en el temps. Per entorn s'entén tot allò que resulta familiar a les persones, fruit de les seves experiències sensorials i intel·lectuals, directes o indirectes.

Seguint aquests principis l'estudi del medi partirà de l'espai familiar, de l'escola, de la localitat i anirà ampliant-se en escales majors: el municipi, la comarca, l'illa i la comunitat autònoma, els territoris de llengua i cultura catalana, l'Estat espanyol, els països mediterranis, la Unió Europea, la humanitat, etc. Sense oblidar que els moderns mitjans d'informació i comunicació tendeixen a una progressiva i ràpida globalització mundial, i ens apropen als espais, fets i esdeveniments més remots.

L'àrea de Coneixement del medi comporta una continuïtat a partir de l'etapa infantil, en la qual predomina el descobriment, coneixement i comprensió de l'entorn -tot allò que configura la realitat coneguda i viscuda per l'infant-, a partir de l'experimentació de sensacions, la percepció i l'experiència.

En l'etapa primària es donarà un tractament especial a l'observació dirigida, al fet de diferenciar els elements de la realitat, tot distingint el que és fonamental del que és accessori, i s'han d'introduir progressivament les capacitats de raonament, inducció/dedució, anàlisi/síntesi, diferenciació, generalització, etc.

Aquesta seqüència d'aprenentatge tindrà continuïtat en l'etapa secundària amb l'establiment de les bases i l'afermament de les tècniques i procediments propis del treball científic

L'àrea de Coneixement del medi està constituïda per diferents disciplines científiques, amb un predomini de la Geografia, la Història i les Ciències de la naturalesa, amb la finalitat d'explicar fets i processos de diferent índole. Per això, a l'hora de tractar els diferents continguts en l'etapa primària tindrà preferència sempre el tractament globalitzador de la realitat, que permeti integrar els elements propis del medi natural i del medi social en una explicació única de conjunt, rica en matisos i com més variada millor.

La identitat de les Illes Balears, conformada per la insularitat, el medi natural, la seva història i la seva llengua pròpia, han d'estar presents en el